

Відгук офіційного опонента
доктора економічних наук Тараненко Ірини Всеволодівни
на дисертаційну роботу Анісімова Івана Євгенійовича на тему
«Розвиток міжнародної інноваційної діяльності
в умовах глобальної економічної кризи»,
представлену до захисту у спеціалізованій вченій раді Д 11.051.03 у
Донецькому національному університеті МОН України (м. Вінниця)
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дослідження

Особливість глобальної економічної кризи початку ХХІ століття в тому, що, країни, в тому числі Україна, можуть вийти з неї тільки через підвищення ефективності інноваційної діяльності, прийняття нових технологічних та наукових рішень. Інноваційні технології, засновані на взаємодії з багатьма процесами в технічній, економічній, соціальній й природній сфері, створюють переваги окремим підприємствам, регіонам і країнам. Їм належить ключова роль в реалізації основного імперативу сталого розвитку – гармонійного поєднання економічного зростання зі збереженням природного середовища та соціального прогресу.

Ефективне використання інновацій дозволяє долати кількісну обмеженість природних і людських ресурсів, створювати умови для забезпечення довготривалої позитивної динаміки економічного розвитку. У світовому масштабі позиції країн визначаються новими умовами конкуренції, їх здатністю до безперервного перетворення наукових знань в інноваційні продукти, що реалізуються на ринку. Країни, в яких налагоджений механізм фінансування та економічного стимулювання міжнародної інноваційної діяльності, виходять в лідери і зберігають свої позиції в світових рейтингах

конкурентоспроможності навіть в умовах глобальної кризи. Міжнародна інноваційна діяльність спрямована на стимулювання розвитку підприємств, галузей, регіонів і надає кумулятивний ефект розвитку всієї економіки країни, диверсифікації виробництв, швидкій модернізації основних фондів і вирішенню соціальних проблем суспільства.

Враховуючи вищезазначене, актуальність представленої дисертантом роботи, в якій досліджено концептуальні засади циклічності економічного розвитку та запропоновано науково-практичні рекомендації щодо розвитку важелів міжнародної інноваційної діяльності з урахуванням проявів глобальної економічної кризи, не викликає сумнівів.

Наукова новизна отриманих результатів

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в поглибленні існуючих теоретико-методологічних засад дослідження міжнародної інноваційної діяльності, а також розробці науково-практичних рекомендацій щодо активізації подальшого міжнародного інноваційного розвитку з урахуванням впливу глобальної економічної кризи.

До найбільш суттєвих наукових результатів, що розкривають особистий внесок автора у розробку досліджуваної проблеми та характеризують новизну роботи, належать наступні:

висунуто припущення, що інноваційний процес, починаючи з моменту народження інноваційної ідеї до її практичного впровадження, не еквівалентний процесу розвитку, в свою чергу це пов'язано з вибіркоким характером поширення інновацій, які виявляються найбільш дієвими саме в середовищі розвинутих країн світу і деяких країн, що розвиваються (с. 38);

розроблено економетричну модель оцінки впливу вартості основних засобів, чисельності зайнятих в економіці, обсягу виконаних науково-технічних робіт на ВВП України, що дозволяє виявити вплив зазначених факторів на формування та подальший розвиток інноваційної складової національної економіки в умовах глобальної економічної кризи (с. 111-117);

запропоновано концептуальний механізм інвестиційного забезпечення міжнародної інноваційної діяльності країни через впровадження наступних заходів: мобілізація власних коштів інвестування, залучення інвестиційних ресурсів через світові фондові ринки, розширення ресурсів кредитно-інформаційної системи, активізація іноземних інвесторів, створення системи управління ризиками й борговими зобов'язаннями (с. 167-168);

надано авторське визначення понять «глобальний інноваційний розрив» – це диспропорції в інноваційному розвитку як між окремими країнами так і всередині однієї країни, що призводить до значної нерівномірності темпів і ефективності науково-технічного прогресу в глобальному інноваційному просторі та проявляється в акумулюванні фінансово-економічних, торговельних суперечностей і дисбалансів між розвиненим світом і країнами, що розвиваються (с. 37), та «міжнародна інноваційна діяльність», під якою пропонується розуміти нову форму міждержавних, міжфірмових економічних відносин, прямо чи опосередковано пов'язаних з наукою, науково-технологічними знаннями та технологіями, яка під впливом глобалізаційних процесів набуває значного рівня лібералізації у сфері інноваційних перетворень, за рахунок чого формується нематеріальна складова суспільного виробництва, посилюється інтернаціоналізація інноваційної сфери, складається міжнародний трансфер технологій, при загостренні конкуренції на світових ринках наукомісткої продукції та зростання ролі держави в макроекономічному регулюванні ринкової економіки (с. 45);

удосконалено науково-методологічні основи дослідження міжнародної інноваційної діяльності: а саме визначено специфічні умови протікання різних інноваційних процесів, які дають підстави зробити висновок, що незважаючи на спільність предмета, кожен інноваційний процес має ознаки унікальності (с. 29-30).

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій

Дисертацію побудовано на засадах використання загальнонаукових та специфічних методів дослідження: методи теоретичного узагальнення, абстрактно-логічного аналізу, економіко-математичного моделювання, методи математичного та статистичного аналізу, метод моделювання, системний підхід та ін.

Отримані результати базуються на використанні матеріалів науково-практичних конференцій, даних Державної служби статистики України, Державної служби інтелектуальної власності України, офіційних публікацій міжнародних організацій з інноваційної діяльності, результати власних досліджень автора.

Вищезазначене свідчить про обґрунтованість і достовірність викладених результатів дослідження.

За темою наукової роботи опубліковано 11 одноосібних наукових робіт загальним обсягом 4,9 д.а., у тому числі 7 статей у наукових фахових виданнях загальним обсягом 3,3 д.а., 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, загальним обсягом 1,2 д.а.

Публікації з достатньою повнотою відображають зміст дисертаційної роботи, автореферат відповідає її змісту.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано відповідно до напрямків науково-дослідної роботи кафедри міжнародної економіки Донецького національного університету Міністерства освіти і науки України – держбюджетних тем: «Підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності України в інтеграційних об'єднаннях: регіональний та галузевий аспект» (номер державної реєстрації 0106U012484), «Розвиток старопромислового регіону на

засадах інноваційної стратегії та трансферту знань» (номер державної реєстрації 0111U009621).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Отримані результати характеризуються вагомим теоретичним значенням, яке полягає у поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження циклічності економічного розвитку, зокрема щодо формування наукового підґрунтя розвитку міжнародної інноваційної діяльності з урахуванням проявів глобальної економічної кризи.

Практичне значення отриманих результатів підтверджено їх використанням в діяльності Департаменту економічного розвитку і торгівлі Київської обласної державної адміністрації (довідка № 75 від 09.12.2014 р.), Донецької обласної торгово-промислової палати України (довідка № 119/15.11-11 від 20.11.2014 р.), ГО «ІТ ДОНБАС» (довідка № 25/02-193 від 27.12.2013 р.), ТОВ «Зроблено в Україні» (довідка № 134-15/1157 від 20.04.2015 р.).

Результати досліджень також використано в навчальному процесі Донецького національного університету при викладанні дисциплін «Міжнародна економіка» та «Міжнародна економічна діяльність України» (довідка № 30/01 – 08/01.13 від 19.02.2015 р.).

Відповідні довідки містяться в додатках до дисертації.

Зауваження та дискусійні положення до дисертації

Незважаючи на високий науковий рівень проведеного дослідження та обґрунтованість отриманих результатів, щодо роботи можна висловити ряд зауважень.

1. В процесі дослідження встановлено зв'язок поточної глобальної економічної кризи із застарілістю виробництва та відсутністю нових сфер для залучення вільного фінансового капіталу (с. 23). Для обґрунтування даного твердження автор зазначає, що будь-яка продукція і технологія має межу

ефективності, посилаючись на теорії S-образних кривих, технологічних меж та технологічного розриву. Доцільно було б більш детально розглянути перелічені теорії та визначити доцільність їх застосування при аналізі сучасного розвитку світової економіки в умовах глобальної кризи.

2. Беззаперечним науковим надбанням дисертанта (с. 43-44) є висновок, що потреби підтримки і стимулювання економічного зростання служать основними мотивами створення інновацій, які мають комерційну, соціальну, екологічну, освітню та культурну значущість та відповідають на існуючі глобальні виклики та загрози сучасності. Було б доцільно дослідити, який вплив здійснює прискорення інноваційного розвитку на інноваційний розрив, сутність якого полягає у скороченні інноваційного циклу, пошуку більш ефективних інноваційних моделей, інтенсифікації інноваційної політики, що проводиться державами і міжнародними організаціями.

3. В процесі дослідження автор аналізує динаміку макроекономічних показників (п. 2.1) розвитку світової економіки в умовах глобальної кризи (ВВП, інфляція, безробіття, інвестиційна активність, споживання тощо) і зазначає, що посилюється тенденція переходу від глобалізації до протекціонізму. Зважаючи на поширення вищезазначеної тенденції, необхідно розглянути питання щодо напрямів забезпечення балансу між вказаними протидіючими напрямками з боку компаній для збереження і зміцнення їх позицій як на глобальному, так і на місцевому рівні.

4. Як свідчать результати дослідження (с. 86), на сьогодні формується багатополлярний світ, який складатиметься з чотирьох головних центрів наукового прогресу – США, Європейський Союз, Японія і Китай. Однак аналізу вимагають напрями інноваційного розвитку, які забезпечують даним країнам позиції лідерів. Так, які саме показники є визначальними при аналізі успішності діяльності країни на міжнародному інноваційному ринку? Відповідь на це питання є тим більш важливою, що від цього залежить змістовна наповненість напрямків регулюючого впливу на міжнародний

ринок інновацій з метою оптимізації участі країн в світовому науково-технічному розвитку.

5. В рамках третього розділу, зокрема в п. 3.1, с. 127-128, дисертант розглядає виклики, з якими стикається людство – зміна клімату, старіння населення, виклики охорони здоров'я, продовольча безпека в глобальному масштабі. Зазначається, що ці виклики вимагають випереджаючого розвитку окремих напрямків наукових досліджень та інноваційних розробок («чиста» енергетика, гена медицина, нові технології в сільському господарстві тощо), за багатьма з яких в більшості країн світу немає істотних напрацювань. Однак, не зважаючи на вагомість зазначеної проблеми автор не досліджує, які саме інноваційні заходи необхідно впровадити державам та міжнародним організаціям з метою вирішення вищезазначених питань.

Відповідність дисертації нормативним вимогам Положення про порядок присудження наукових ступенів та інших документів

Викладені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Дисертаційна робота Анісімова Івана Євгенійовича «Розвиток міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи» виконана на високому науково-теоретичному рівні та є самостійною завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати стосовно удосконалення механізмів регулювання та інвестування міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи.

Зміст дисертаційної роботи відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети і вирішення задач наукової роботи та відповідає вимогам п. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015).

Загальна оцінка дисертації

За формальними та змістовними ознаками дисертаційна робота «Розвиток міжнародної інноваційної діяльності в умовах глобальної економічної кризи» відповідає всім встановленим вимогам, а її автор Анісімов Іван Євгенійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

завідувач кафедри

міжнародного маркетингу

ПВНЗ «Дніпропетровський університет

імені Альфреда Нобеля»,

доктор економічних наук,

професор

I.V. Тараненко

